

Innholdsoversikt

Forord	5
Innholdsfortegnelse	9
Introduksjon	23
DEL I ARBEIDSRETTENS GRUNNLAG OG UTVIKLING	25
I Arbeidsrettens grunnlag og utvikling	27
Arbeidsrett og styringsrett – et perspektiv	29
Voldgift og domstol i kollektivarbeidsrettslige tvister	52
Principles of Public Law in Labour Law	66
Labour Courts and Collective Agreements – the Nordic Model	77
DEL II TARIFFRETT OG ARBEIDSKAMP	87
II Tariffrett og arbeidskamp	89
The Actors of Collective Bargaining	91
Prosessmonopolet. Grunnlag og grenser	104
Gjensvitt til streikebrytere	129
Streikebryteri og redaktører	138
The right to strike in Norwegian labour law	171
Sosialpakt og arbeidskamp	187
Arbeidskamp og skip – verneting og rettsvalg	208
DEL III ARBEIDSRETTEEN OG EUROPA	235
III Arbeidsretten og Europa	237
A European Social Model? Experience from the Scandinavian Countries	239
Arbeidsrett i møte med Europa	255
Utstasjonering og sosial dumping – et skandinavisk perspektiv	280
Almengjøring på norsk	299
Evaluering av almenngjøringsordningen	325
Market Freedoms, Labour Market Regulation and Trade Union Rights – Worlds Apart in EU Law?	372

DEL IV INDIVIDUELL ARBEIDSRETT, BLANDEDE EMNER	387
IV Individuell arbeidsrett, blandede emner	389
Direktivimplementering og arbeidstageres søksmålsposisjon	391
Virksomhetsoverdragelse og rettsvirkninger	449
Reservasjonsrett og valgrett under et nytt regime	516
Sjelløse tariffavtaler	539
Labour-only contracting – the Norwegian way	553
Permittering og trygd	567
Aldersdiskriminering, likebehandling og pensjonsalder	604
DEL V ANNOTASJONER	631
V Annotasjoner	632

Innholdsfortegnelse

Forord	5
Innholdsoversikt	7
Introduksjon	23
DEL I ARBEIDSRETTENS GRUNNLAG OG UTVIKLING	25
I Arbeidsrettens grunnlag og utvikling	27
Arbeidsrett og styringsrett – et perspektiv	29
Introduksjon	29
Arbeidsrettens basis. Det avhengige lønnsarbeid	29
<i>Arbeidsrett som disiplin; røttene</i>	29
<i>Arbeidsavtalen som kontrakt sui generis – avhengighet og underordning</i>	30
<i>Ensidig og gjensidig avhengighet</i>	32
<i>Sammenfatning: en bakgrunn</i>	33
Styringsretten – en normativ grunnforestilling	34
<i>Karakteristikk og kjennetegn</i>	34
<i>Grunnforestillingens grunnlag – et teoriperspektiv</i>	35
Styringsretten som rettsfigur – karakteristikker	37
<i>Innledning</i>	37
<i>Begrepet om «styringsretten» i norsk doktrin</i>	37
<i>Den rettslige karakter – «styringsrett» som kompetanse</i>	38
<i>Videre om kompetansesperspektivet</i>	38
Rettsgrunnlag og rekkevidde – styringsrettens begrensninger	39
<i>Alment om rettsgrunnlaget</i>	39
<i>Rekkevidden – styringsretten som «restkompetanse»</i>	40
<i>Ytterligere begrensninger – saklighetskrav</i>	42
Avslutning. Et teoriperspektiv og to paradokser	44
Henvisninger	46
Voldgift og domstol i kollektivarbeidsrettslige tvister: Et komparativt blikk på genesen i Danmark og Norge	52
Introduksjon	52
Eksposisjon	52
<i>Ansats, internasjonale startpunkter</i>	52
<i>Voldgift som idé og prosjekt</i>	53
<i>Megling og voldgift som avtaletema. Septemberforliget og andre avtaler</i>	55

<i>Likhet i skinn – men hvilket sinn?</i>	58
<i>Fra likhetstrekk til institusjonell ulikhet – introduksjon</i>	59
<i>Rettstvister og interessetvister – en ulik likhet</i>	61
<i>Institusjonell ulikhet</i>	62
Interludium	63
Finale	64
Principles of Public Law in Labour Law	66
Introduction	66
Abuse of Power and Dismissal Law	67
Trade Union Freedom and Collective Labour Law	71
Transitory Observations.	73
Restraining Managerial Prerogative	75
Summing Up	75
Labour Courts and Collective Agreements – the Nordic Model	77
Introduction	77
Main features of the Nordic models	77
Collective agreements in the industrial relations context	79
Wage formation, variation, and bargaining structures.	82
Labour courts.	83
Concluding remarks.	85
DEL II TARIFFRETT OG ARBEIDSKAMP	87
II Tariffrett og arbeidskamp	89
The Actors of Collective Bargaining	91
The legal framework of collective bargaining.	91
The level and structure of collective bargaining	93
The parties to collective bargaining: Workers' representation	94
The parties to collective bargaining: Representation of the employers	101
Prosessmonopolet. Grunnlag og grenser	104
Introduksjon.	104
Domstolsordninger og jurisdiksjon	104
Prosessmonopol? Emne og problemstillinger.	107
Arbeidstvistlovens § 8 – introduksjon	108
Felles utgangspunkter	109
Et «prosessmonopol» – med modifikasjoner.	112
Aktiv søksmålsrett. Tariffparts rådighet og medlems rett	116
Passiv søksmålsrett. Medlem som part	119
Særspørsmål om tarifftvister	122
Søksmålsretten i lovtvister.	125
Søksmålsrett for «tredjemann»?	126
Avslutning	128

Gjenvisitt til streikebrytere	129
Introduksjon og retrospeksjon	129
Jus og moral – eller omvendt	129
Arbeidsrettsrådets innstilling – noen perspektiver	131
Rettskildespørsmål og status	134
Streikebryteri og redaktører: Om streikebryterbegrepet og grenser for redaktørers virke under en streik blant journalister	138
Introduksjon. Emne og opplegg.	138
Streikebryteri og «streikesabotasje» – noen utgangspunkter.	139
<i>Streikebryterbegrepet – et moralsk og et rettslig begrep</i>	139
« <i>Streikesabotasje</i> » og <i>streikebryterbegrep; terminologi</i>	140
Rettslig bakgrunn og grunnlag	141
<i>Innledning. Rettslige utgangspunkter og relasjoner</i>	141
<i>Rettslige tilnærminger. Rettskildegrunnlaget</i>	143
Rett til fortsatt drift. Redaktørens stilling	145
Streikebryterbegrepet og grensene – alment	147
<i>Hvem er i streik? Plassoppsigelse m.v. som ramme for streikerammet arbeid</i>	147
<i>Det enkle: Inntreden i streikendes jobber</i>	148
<i>De ikke-streikende. Utgangspunkter og problemstillinger</i>	149
<i>Arbeidsplikten for arbeidsledere</i>	151
Omlægning av arbeid under streik	151
Arbeidstagere «på det høyere eller høyeste plan»	154
<i>Innledning. «Delegasjonssynspunktet»</i>	154
<i>Rettslig forankring? Videre om Arbeidsrettsrådets innstilling</i>	155
<i>Praksis og partsoppfatninger</i>	157
<i>Sammenfatning</i>	159
Redaktørers posisjon	161
<i>Er redaktører arbeidstagere «på det høyere eller høyeste plan»?</i>	161
<i>Rett til å nekte arbeid under streik?</i>	163
<i>Arbeidsrettslige sanksjoner overfor adferd under lovlig streik?</i>	165
Avsluttende bemerkninger	166
Henvisninger	167
The right to strike in Norwegian labour law: An insider-outsider perspective	171
Introductory observations	171
Legal foundations in Norwegian law.	172
<i>General</i>	172
<i>Exceptions or exclusions?</i>	173
Basic features of content of the legal regulation	174
<i>Starting points</i>	174
Concepts	174
Peace obligation – a foundational concept	174

Rights disputes – a ban in general	175
Interest disputes – relativity and procedures	176
«Essential services»	178
With who rests the right to call strikes?	178
Procedures	179
Special features of scope and form of strikes	180
Exercise and effects of strikes	181
Forms of action during a lawful strike	181
Effects of a lawful strike on contracts of employment	182
Sanctions in case of breach of legal requirements	184
Practice and perspectives	184
Sosialpakt og arbeidskamp: Arbeidskampretten etter Europarådets	
 sosiale charter	187
Introduksjon, bakgrunn	187
Sosialpaktens bestemmelser om arbeidskamp, oversikt	188
Hva er «collective action»?	189
Arbeidsgiveraksjoner	189
Arbeidstageraksjoner – streik	191
Den objektive siden	191
Lovlige formål	192
Nærmere om fredplikt	193
Restriksjoner på retten til arbeidskamp	196
Interessetvistbegrepet	196
Begrensninger som følger av tariffavtale	197
Begrensninger etter art. 31	198
Individuell eller kollektiv rettighet – hvem kan vedta streik	199
Regulering og restriksjoner	202
Prosedyreregler og megling	202
Statsintervensjon ellers	205
Sluttbemerkning	207
Arbeidskamp og skip – verneting og rettsvalg	208
Introduksjon	208
Bakgrunnen – saksforholdet	209
Saksanlegg i Danmark	210
Foreleggelse for EF-domstolen – jurisdiksjonsproblemet	211
Innledning – rettsgrunnlaget	211
Spørsmålene	211
EF-domstolens svar	212
Skadested og skadefølge	212
Krav om erstatning utenfor kontraktsforhold	214
Oppsummering	215

Arbejdsrettens dom – dobbel dansk	216
<i>Jurisdiksjonsspørsmålet</i>	216
<i>Rettsvalgsspørsmålet</i>	217
<i>Lovlighetsspørsmålet</i>	217
Konfrontasjon: Dansk rett contra svensk – en illustrasjon	219
Rettsvalg og arbeidskamp	220
<i>Utgangspunkter</i>	220
Introduksjon. Arbeidsstedets rett og arbeidskamp ombord	222
Arbeidskamp på land – aksjoner, sympatiaksjoner og boikott	224
Konflikt ombord	224
Konflikt for egne medlemmer	226
Ingen konflikt ombord	226
<i>Særlige regler for bekvemmelighetsflagg?</i>	229
<i>Rettsvalg ved distansedelikter</i>	230
Rettsvalg og reform. Danmark og Norge	232
 DEL III ARBEIDSRETTE OG EUROPA	 235
III Arbeidsretten og Europa	237
A European Social Model? Experience from the Scandinavian Countries	239
Introduction	239
Demography, labour force and employment	241
Institutional features	242
Regulatory structures	244
Substantive features	246
Some key elements	247
<i>The reach of collective agreement regulation</i>	247
<i>Legislative aspects</i>	249
Summation.	251
Challenges	251
A Note in Conclusion	253
Arbeidsrett i møte med Europa: Om utstasjonering, tjeneste- direktiv og andre direktiver	255
Introduksjon.	255
Rettsutvikling med EF-arbeidsrett som motor.	256
<i>Bakgrunn og utgangspunkter</i>	256
<i>Opprinnelige og senere reguleringer – oversikt</i>	256
<i>Betenkeligheter og konsekvenser</i>	259
Arbeidsinnvandring, utstasjonering, og almengjøringslov	260
<i>Fri bevegelse og utstasjonering i EF</i>	260
<i>Norsk situasjon og reaksjon</i>	261
<i>Almengjøringsloven i korte trekk</i>	263

Utstasjoneringsdirektivet – introduksjon	264
Tjenestedirektivet og arbeidsretten	267
<i>Bakgrunn og tilblivelse</i>	267
<i>Direktivet og arbeidsretten</i>	269
<i>Tjenestedirektivet og arbeidsretten i norsk tapning</i>	272
Utstasjonering, direktiv og rettspraksis	273
<i>Direktivet og traktatretten</i>	273
<i>Rettspraksis og direktivfortolkningen</i>	275
<i>Konsekvenser og kritikk.</i>	278
Sluttbemerkninger	279
Utstasjonering og sosial dumping – et skandinavisk perspektiv	280
Introduksjon.	280
Problemstillinger og utgangspunkter.	281
Utstasjoneringsdirektivet	283
<i>Innledende bemerkninger</i>	283
<i>Hovedpunkter i regelverket</i>	284
<i>Artikkel 3 nr. 10</i>	286
<i>Alment gyldige tariffavtaler.</i>	286
Tjenestereglene	287
<i>Introduksjon.</i>	287
<i>Restriksjoner og rettferdiggjørelse</i>	288
<i>Forholdet til utstasjoneringsdirektivet, emner og nivå</i>	289
Et skandinavisk syn på det europeiske	290
<i>Ulike gjennomføringer av utstasjoneringsdirektivet</i>	291
<i>Lønn, avtaler og almengjøring</i>	292
<i>Arbeidskamprett – blokade, boikott og sympatiaksjoner.</i>	294
Perspektiver	297
Almengjøring på norsk	299
Introduksjon.	299
Hjemlig bakgrunn	299
<i>Arbeidstillatelse og vilkår om «norsk» lønn</i>	300
<i>Sære vilkår og kontroll</i>	302
Europarettlig bakgrunn – EF og EØS	304
Lovhistorien i korte trekk	306
<i>Et første forslag – minstelønn</i>	306
<i>Reaksjoner og revisjoner.</i>	307
<i>Stortingsfeiden.</i>	308
Resultatet – en lov om «almengjøring».	310
<i>Sosial dumping og konkurrerende formål</i>	310
<i>«Almengjøring» er lovgivning.</i>	314
<i>Litt om vilkår for vedtak</i>	316
Den europeiske sammenhengen	318

Almengjøring og inkongruent kompetanse	320
<i>Det personelle omfang – utstasjonerte og andre arbeidstagere . . .</i>	320
<i>EØS-baserte begrensninger.</i>	321
<i>Problemstilling: En ny kompetansebegrensning?</i>	322
<i>Konklusjoner. Inkongruent kompetanse.</i>	323

Evaluering av almenngjøringsordningen: Høringsuttalelse til

Arbeids- og inkluderings-departementet 13. januar 2006	325
Introduksjon	325
Noen innledende bemerkninger om direktivet og tjenestereglene. . .	327
Uttasjoneringsdirektivet – noen hovedpunkter	328
<i>Introduksjon.</i>	328
<i>Hovedreglene i oversikt</i>	330
<i>Vilkår og rettsgrunnlag – utgangspunkter.</i>	330
<i>Relevante tariffavtaler – almenngyldighet og annet</i>	332
Vilkår utenfor «kjernen» – «ordre public», eller hva?	333
Uttasjonerer, EFT art. 49 og rettspraksis – alment	337
<i>Rush, restriksjonsforbud og rettspraksis</i>	337
<i>Kort om restriksjonsbegrepet og minstelønn.</i>	339
<i>Relevante «almene hensyn», betydningen av formål m.v.</i>	341
Innledende bemerkninger. Arbeidstagervern og andre hensyn . .	341
Vern av arbeidstagere – men hvilke?	342
Det objektive «formålkravet»	342
<i>Proporsjonalitet og «reell fordel».</i>	343
Utgangspunkter og problemstillinger	343
Beskyttelsesnivå i vertsstaten, herunder om «minstelønn»	344
Gjenstanden for sammenligning – helhet eller enkeltvilkår? . . .	350
Målestokken – kravet om «reell fordel»	351
Videre om vurderingen – avrunding, avveining	353
Direktivet og art. 49 EF	355
<i>Introduksjon, problemstillinger.</i>	355
<i>Når har en tariffavtale «almen gyldighet»?</i>	355
<i>Vilkårsregulering og restriksjonsforbud</i>	358
<i>Sluttkommentar</i>	359
Almenngjøringsloven	360
<i>Innledning</i>	360
<i>Almenngjøringslovens forhold til EØS-retten.</i>	360
<i>Er «almenngjøring» hva det gir seg ut for?</i>	364
<i>Dokumentasjonskrav, opplysningsplikt og innsynsrett</i>	365
<i>Kontroll, innsynsrett og boikott.</i>	366
<i>Byggherreansvar, Tariffnemndas kompetanse og fortsatt</i>	
«almenngjøring»	367
<i>Avslutningsvis: Tvisteløsning.</i>	369

Market Freedoms, Labour Market Regulation and Trade

Union Rights – Worlds Apart in EU Law?	372
Introduction	372
Transnationality and the reach of articles 43, 49 EC	373
The directive – standards, ways and means	375
Free movement and industrial action	379
The ECJ, international and national law – worlds apart	382

DEL IV INDIVIDUELL ARBEIDSRETT, BLANDEDE EMNER 387**IV Individuell arbeidsrett, blandede emner 389****Direktivimplementering og arbeidstageres søksmålsposisjon: Tillike om «tillitsvalgte» og noen sider ved den nye arbeidsmiljøloven 391**

Introduksjon	391
Gjennomføring av direktiver – et tema for lovgivning	392
Arbeidstagerens prosessuelle posisjon. Alment	394
<i>Domstolsordningen. Det «dobbeltsporede» system.</i>	394
<i>Andre ordninger. Gangen videre</i>	396
Tvisteløsende organer utenfor domstolene	396
<i>Medbestemmelsesområdet, informasjon og drøftelser.</i>	
<i>Bedriftsdemokratinemnda</i>	396
Selskapslovgivningen, ESU og SE-selskaper	396
Informasjon og drøftelser – ny arbeidsmiljølov kap. 8	399
<i>Andre tvistenevnder og ordninger</i>	401
Ny arbeidsmiljølov – ny tvisteløsningsnevnd	401
Likestilling og diskriminering – gammelt nytt i ny og større tapning	404
<i>Nevndsvedtak, domstolsprøvelse og søksmålsrett</i>	406
<i>Søksmålsrett i saker som hører under Bedriftsdemokratinemnda.</i>	409
Utgangspunkter	409
Videre om klageretten – innledende bemerkninger	410
Ny arbeidsmiljølov § 8-3 og SE-forskriften	410
Andre saker – særlig om ny aml. kap. 8, og om ESU-reglene	414
Er «tillitsvalgte» arbeidstageres representanter – eller hvem er de?	418
<i>Utgangspunkter og problemstillinger</i>	418
<i>Tillitsvalgtebegrepet i arbeidstidsreglene m.v. – bakgrunn og fortolkning</i>	419
<i>EF-direktivene og «arbeidstakernes representanter»</i>	423
<i>Tillitsvalgtebegrepet etter § 56 A og kap. XII A</i>	429
<i>Kap. XII A og § 56 A – lovførståelse og direktivkrav</i>	434
<i>Ny arbeidsmiljølov og flere emner.</i>	438
Avsluttende bemerkninger	442
Referanser	442
a) <i>Litteratur m.v.</i>	442
b) <i>Offentlige publikasjoner m.v.</i>	446

Virksomhetsoverdragelse og rettsvirkninger: Særlig om reservasjonsrett, tariffvilkår og endringer	449
Introduksjon	449
<i>Temaer og opplegg</i>	449
<i>Litt om referanseteknikken</i>	451
Rettsvirkninger ved overføring: Alminnelige utgangspunkter	451
<i>Innledning</i>	451
<i>Hvilke arbeidsforhold – reservasjons- og valgrett</i>	453
<i>Hvilke rettigheter og plikter – alment</i>	458
Individuelle vilkår	458
Pensjonsunntaket	459
Nærmere om rettighetene/forpliktelsene	459
«Ikke overførbare» rettigheter?	461
Skranke for – og adgang til – endring	463
<i>Alminnelige utgangspunkter</i>	463
<i>Forholdet til tariffavtaler; aml. § 73 B nr. 2</i>	465
Innledende bemerkninger	465
Krav om gjensidig tariffbundethet	465
Vilkår for bundethet? 1977-loven og forarbeidene	466
<i>Tariffbaserte rettigheter etter ny aml. § 16-2</i>	470
Introduksjon	470
Arbeidslivslovutvalget og Kommisjonen	471
Direktivbestemmelsens bakgrunn	473
Nasjonale rettsordninger og implementeringer	476
En sammenfatning om direktivforståelsen	477
Det nye aml. § 16-2 annet ledd – og problemstillinger videre ..	478
Anvendelse – og avgrensninger? – for offentlig virksomhet	483
<i>Virksomhetens art</i>	483
<i>Arbeidstagerbegrepet – hvem vernes?</i>	486
<i>Delahaye</i> – saken og spørsmålene	492
<i>Sakens faktiske omstendigheter. Spørsmålet til EF-domstolen</i> ...	492
<i>Generaladvokatens innstilling</i>	493
<i>Dommen</i>	495
Diskusjon og perspektiver	496
<i>Innledende bemerkninger</i>	496
<i>Direktivets art. 4 nr. 2 og gjennomføringen i norsk rett</i>	496
<i>Direktivets formål og rekkevidde</i>	501
<i>Rettigheter, reservasjonsrett og sanksjoner</i>	504
Referanser	508
a) <i>Litteratur m.v.</i>	508
b) <i>EF-dokumenter og offentlige publikasjoner m.v.</i>	512
c) <i>Rettspraksis</i>	513
1 Avgjørelser av EF-domstolen	513
2 Avgjørelser av EFTA-domstolen	515
3 Norske dommer	515

Reservasjonsrett og valgrett under et nytt regime	516
Introduksjon. Bakgrunn og lovendring	516
Forholdet mellom reservasjonsrett og valgrett. Utgangspunkter.	518
Reservasjonsrett og valgrett: Fristregelen og den materielle relasjonen.	520
<i>Den materielle sammenhengen – frisløsningen for valgrett.</i>	520
<i>Fristfastsettelse og fristløp. Informasjonsplikten</i>	521
<i>Arbeidstagerens påberopelse.</i>	522
Materielle problemvariasjoner.	523
<i>Innledning</i>	523
<i>Reservasjonsrett alene – tidspunkt for opphør</i>	524
<i>Reservasjonsrett og valgrett – før overføring</i>	527
Valgrett foreligger	527
Valgrett foreligger ikke	528
<i>Reservasjonsrett og valgrett – etter overdragelsestidspunktet</i>	530
Innledning. Fristproblemet og valgetten	530
Reservasjonsrett – men ikke valgrett.	532
Valgrett påberopes og foreligger	532
Valgrett foreligger ikke	532
Noen særlige fristspørsmål	533
Hva slags opphør? Retten til å fortsette i stilling.	534
<i>Hvem er ansvarlig for opphør?</i>	534
<i>Retten til å fortsette i stillingen?</i>	536
Sluttbemerkning.	538
Sjelløse tariffavtaler	539
Introduksjon.	539
Den norske lovbakgrunnen	540
Den alminnelige tariffrettslige bakgrunnen.	541
<i>Innledning, problemstillinger</i>	541
<i>Alminnelig tariffrett – introduksjon.</i>	542
<i>Utgangspunkter – overdragelse og omgåelse</i>	543
« <i>Reell overdragelse</i> » – <i>normen i rettspraksis</i>	545
<i>Rettsvirkningssiden</i>	547
Virksomhetsoverdragelse og lovløsning	548
Med eller uten sjel?	551
Labour-only contracting – the Norwegian way.	553
§ 1. Introduction	553
§ 2. Background.	553
<i>Roots</i>	553
<i>The regulation of labour-only contracting; forms and features</i>	554
§ 3. Problems, practice, and reform considerations.	557
<i>Problems and practice.</i>	557
<i>Reform considerations.</i>	557

§ 4. Dismissal law; restrictions on fixed-term hiring	558
§ 5. Hiring-out and hiring-in – the new legislative framework	559
<i>Introduction; point of departure</i>	559
<i>The distinction and the provider side</i>	560
<i>The user side – restrictions and enforcement</i>	562
§ 6. Notes in conclusion	565
Permittering og trygd	567
Trekking av rettsutviklingen	567
Introduksjon	567
Permittering, kontraktsrettslig og stillingsvernrettslig sett	568
<i>Kontraktsrettslige utgangspunkter</i>	568
<i>Force majeure, oppsigelse og risikofordeling</i>	569
<i>Stillingsvern og oppsigelsesfrister</i>	572
<i>Syntese</i>	573
Permitteringer i norsk rett – utvikling og rettsgrunnlag	574
<i>Introduksjon</i>	574
<i>Permitteringsinstituttets røtter og fristregler</i>	574
<i>Refsum – sprang og plattform</i>	576
<i>Oppsummering</i>	579
Riss av utviklingen videre	580
<i>Avtaleutviklingen</i>	580
<i>Rettspraksis</i>	583
<i>Avrunding</i>	586
Trygd og permittering; introduksjon	588
<i>Innledende bemerkninger</i>	588
<i>Fra private kasser til offentlig trygd</i>	589
<i>Loven av 1938. Trygderegler og permitteringer</i>	591
<i>Loven av 1959. Særlige regler om permitteringer</i>	592
<i>Avslutning</i>	594
Komparasjon, divergens og konvergens	594
<i>Noen komparative sideblikk</i>	594
<i>Fleksibilitet, divergens og konvergens</i>	597
Transitoriske sluttbemerkninger	598
Referanser	598
a) <i>Forkortelser</i>	598
b) <i>Litteratur</i>	599
c) <i>Offentlige publikasjoner – innstillinger, proposisjoner</i>	601
Aldersdiskriminering, likebehandling og pensjonsalder	604
Om Mangold, Chacón Navas – og arbeidsmiljølovens kap. 13	604
Introduksjon	604
Bakgrunn og saksforhold	605
<i>Den nasjonalrettslige bakgrunnen</i>	605
<i>Saksforholdet. En sær affære – sak eller skinn?</i>	606
<i>EF-domstolens aksept. Saksgangen</i>	607

<i>Mangold</i> – problemstilling og premisser	608
<i>Rettsgrunnlag og spørsmål</i>	608
<i>Diskriminering og legitimitet – utgangspunkter</i>	609
<i>Antesipert rettsvirkning av direktiver?</i>	609
<i>Hovedpunkter i den videre begrunnelsen</i>	610
Kritiske bemerkninger. Rekkevidden – og <i>Chacón Navas</i>	611
<i>Likebehandlingsprinsipp og alder</i>	611
<i>Rettskildestatus og direkte effekt</i>	612
<i>Prinsipp og rekkevidde. Chacón Navas</i>	614
<i>Kontrast og perspektiv</i>	616
Direktivet, EØS og arbeidsmiljølovens kap. 13	617
<i>Introduksjon. Rettslig status og norsk gjennomføring</i>	617
<i>Aldersdiskriminering – forbud og unntak</i>	618
Pensjonsalder og aldersgrense.	622
<i>Innledende bemerkninger</i>	622
<i>Pensjonsalder contra aldersgrense</i>	623
<i>Noen hjemlige utgangspunkter</i>	623
<i>Pensjonsalder og aldersgrense etter EF-direktivets regler</i>	624
<i>Noen konsekvensbetraktninger for nasjonal rett</i>	626
Sluttbemerkning.	628
 DEL V ANNOTASJONER	 631
V Annotasjoner	632
Supreme Court Rt. 1991 p. 872 Temporary employment – effect of repeated renewals – distinction between position and employment relationship.	633
Labour Court ARD 1992 p. 1 Collective agreement – continued effect beyond period of validity.	640
Labour Court ARD 1994 p. 182 Dispute of interest – forms of lawful industrial action – peace obligation – continued effect of collective agreement beyond period of validity	647
Labour Court ARD 1995 p. 129 Sympathy strike – concept and prerequisites of implementation	655
Labour Court ARD 1995 p. 214 Conflicts of law – collective disputes resolution – strike and lockout – prerequisites of implementation – scope of public law rules on temporary bans . . .	663
Supreme Court Rt. 1997 p. 580 Right to strike – freedom of association – relationship of internal and international law	673
Supreme Court Rt. 2000 p. 2058 Transfer of undertakings – employees’ right to object to having their employment relationships transferred – right to choice of employer.	689

Supreme Court Rt. 2001 p. 248 Freedom of association – discrimination in hiring – non-unionisation clauses	694
Supreme Court Rt. 2001 p. 1413 Freedom of association – discrimination in hiring and employment – closed shop/duty to unionise clauses	700
Supreme Court Rt. 2004 p. 76 Hiring – reasons for invalidity – annulment of contract or dismissal protection	708
Supreme Court Rt. 2005 p. 826 Employment contract – work on call – indeterminate or fixed term contract	714
Supreme Court Rt. 2006 p. 1158 Employment contract – work on call – indeterminate or fixed term contract	720
Supreme Court Rt. 2008 p. 856 Tipping in restaurant – entitlement – unilateral change imposed by employer	725
Domsregister	730
Stikkordregister	737